

Posudek vedoucí diplomové práce: Prezentace číslovek ve výuce češtiny pro cizince

Autorka práce: Bc. Kateřina Synková
Ústav českého jazyka a teorie komunikace, FF UK,
obor Učitelství češtiny jako cizího jazyka

Vedoucí práce: Mgr. Svatava Škodová, Ph.D.
Ústav bohemistických studií, FF UK

Diplomová práce se zaměřuje na komplexní popis postavení slovního druhu číslovek ve výuce češtiny pro cizince, resp. na metodiku výuky tohoto slovního druhu. Při zadání DP bylo jejím cílem popsat problematiku výuky číslovek a navrhnout obecná metodická doporučení pro výuku číslovek.

Podle autorky je práce rozdělena na teoretickou a praktickou část, což však není explicitně zřejmé ze samotného obsahu práce, ale až z Úvodu práce.

V Úvodu práce diplomantka stanovuje konkrétní cíle práce, kterými je i. shrnutí a popis číslovek podle normativních příruček češtiny, ii. jejich třídění a prezentaci v učebnicích češtiny pro cizince, iii. sumarizace náležitosti jednotlivých typů číslovek a jejich funkčního využití podle SERR. Dalším dílčím cílem je iv. analýza prezentace číslovek ve vybraných učebnicích čje a v. analýza vybraných jevů v žákovském korpusu CzeSL-SGT. Jako poslední cíl autorka v úvodu uvádí přípravu pracovních listů pro výuku číslovek. K těmto cílům je třeba poznamenat, že se diplomantka částečně odchýlila od svého původního záměru, vypracovat obecná metodická doporučení pro výuku číslovek v rámci češtiny pro cizince a zaměřila se spíše na konkrétní jevy, které analyzovala a následně zpracovala do podoby didaktického materiálu.

První kapitola obsahuje rekapitulaci domácího pojetí číslovek a jejich klasifikace, bohužel tuto klasifikaci dokáže s ohledem na akvizici číslovek cizinci různých mateřských jazyků interpretovat spíše v náznaku a zůstává tak u přehledu klasifikací a konstatování, že číslovky jsou pro cizince obtížné, protože *Studenti jsou nuceni naučit se různá paradigmatata. (s. 12)* a na shrnutí, že *Studenti studující cizí jazyk se s ním nesetkávají stejným způsobem jako např. studenti bohemistiky. Během procesu učení je celý systém jazyka zjednodušený a jinak strukturovaný, což se týká i terminologie (s. 13)* a na komentář, že *množství typů číslovek uváděných v gramatických příručkách pro zahraniční studenty je redukováno, ovšem řada informací o číslovkách je mnohem detailnější než pro rodilé mluvčí. (s. 14)* Autorka v této části, navzdory intenzivní snaze o provedení analýzy a vymezení obtížných gramatických míst pro cizince, narazila na své limity v oblasti analytického třídění materiálu a je třeba konstatovat, že tato část práce nepředkládá žádné podstatné informace o obtížnosti vybraného slovního druhu, ani nevymezuje problematická místa. Tento původní záměr je naplněn poukázáním na obtížnou výslovnost českých číslovek a diverzifikovanost slovotvorných sufixů používaných k vytváření jednotlivých typů číslovek. V podkapitole 1.4 autorka rekapituluje deklinaci číslovek. Obtíže

vyskytující se v této oblasti cituje de facto z různých prací doc. Hrdličky, sama k nim však žádné nové nepřidává.

Ve druhé kapitole je provedena rekapitulace rozložení znalosti číslovek podle úrovní zvládnutí jazyka, jak je definuje SERR, a komentuje jejich aplikaci v popisech jednotlivých úrovní pro češtinu. Přínosem kapitoly je systematický přehled typů číslovek a jejich funkčního užití pro jednotlivé úrovně. Bohužel je celý přehled tabulek nesystematicky zařazen do podkapitoly 2.5 Číslovky na úrovni C1, což je textovým pochybením.

Ve třetí kapitole jsou vybrána metodická doporučení pro prezentaci číslovek při výuce češtiny pro cizince z metodické literatury k výuce češtiny pro cizince. Podkapitolky jsou zaměřeny na jednotlivé typy číslovek a na základě odborné literatury jsou uvedeny stručné informace o jejich prezentaci a případných obtížích v jejich osvojení.

Velmi pečlivě je zpracována kapitola 4 Analýza učebnic. Autorka přehledně zpracovává způsoby prezentace v aktuálních učebnicích češtiny pro cizince na úrovních A1 – B2. Pro každou úroveň analyzuje 3 učebnice. Tuto kapitolu hodnotím jako nejpečlivěji zpracovanou; autorce se zde daří propojit formální rovinu prezentace číslovek s rovinou řečových funkcí, ale i metodického postupu. Pozitivně hodnotím, že se autorka ubránila vyjadřování osobních preferencí ve výběru učebnic a nestranně zmapovala prezentaci číslovek ve všech vybraných materiálech.

V kapitole 5 Analýza korpusu se diplomantka pokouší o doplnění celkového obrazu prezentace číslovek o chybovou analýzu užití číslovek v textech nerodilých mluvčích na základě korpusu CzeSL-SGT. Autorka uvádí, že automatická anotace *je zcela nespolehlivá, protože probíhá automaticky. Namátkově byly analyzovány tvary číslovek, přičemž automatická anotace byla porovnána s anotací vlastní a téměř všechny tvary byly chybně vyhodnocené.* (s. 79) Odhlédneme-li od nepřesné stylizace, která umožňuje více interpretací tohoto výroku, bylo by při nejmenším třeba upřesnit, o jakou anotaci se jedná, zda POS, chybovou či jakou. Dále by bylo vhodné, aby autorka v rámci obhajoby upřesnila nespolehlivost automatické anotace a uvedla konkrétní případy z korpusu. Tento fakt jsem komentovala při jedné z revízií textu, ale ve finální verzi práce nedošlo k žádné změně.

Při emendaci příkladů ne vždy souhlasím s navrženou emendací, která je v některých případech schematická, bez přihlédnutí k širšímu kontextu. V tabulce na s. 81 uvádí autorka příklad *Taky je stůl a jedno, muž sedí na židli, on je čist.* Autorka tento příklad opravuje na *jeden muž* a hodnotí chybu jako genderovou, což však není nutně správná emendace a interpretace s ohledem na interpunkci; není vyloučeno, že se jedná o tzv. *omission error*, tj. o elizi počítaného předmětu. Je škoda, že autorka jednotlivé typy chyb neilustruje na příkladech z korpusu. Podobných nepřesných emendací nacházím v tabulkách více.

Zajímavé je, že se autorka nepozastavuje nad nesprávným zařazením příkladu k úrovním podle SERR, např. *Mam 2 bratř jedn maly a jeden velky a mam velky sestra. Tak je všechno.* (s. 83) bez zamyšlení hodnotí jako text na úrovni B1, což je neadekvátní. Při ruční anotaci chyb bych očekávala, že autorka bude tento parametr sledovat.

Vzhledem k tomu, že autorka pracuje s nedostatečnými daty, tj. v řádech desítek na jednu úroveň, jsou výsledky jen orientační. Z tohoto důvodu je poněkud zarážející hodnocení, kdy při 9 chybných v úrovni B1 autorka uvádí, že *Typy chyb jsou zde více vyrovnané než v předchozích případech.* (s. 86)

Za textovou chybu opět považuji, že se v podkapitole 5.3.4 B2 objeví bez jakéhokoliv předcházejícího textového komentáře tabulka 97 shrnující typy chyb na všech úrovních.

V kapitole 6 autorka připravila 3 pracovní listy včetně metodických pokynů. Pracovní listy jsou nápadité a pečlivě zpracované. Jistě mohou posloužit jako dobrý příklad pro výuku určitého typu číslovek v češtině.

V Závěru autorka rekapituluje obsah práce, bohužel se zde dostatečně nezaměřila na prezentaci vlastních výsledků, což je vzhledem k rozsáhlé náplni práce škoda.

Hodnoticí kritéria

Při celkovém hodnocení dané magisterské práce jsem zohlednila následující kritéria:

A. Obsahová

V práci jsou konkrétně vymezeny základní a dílčí cíle, které jsou v koncepci práce patřičně rozpracovány.

Práce splňuje s drobnými výhradami cíle zadání.

Předmět práce je patřičně vymezen a je využito odpovídajících metodologických postupů.

Patřičně je využívána primární a sekundární literatura.

V práci postrádám pokus o syntetizování výzkumných částí.

V práci jsou formulovány jasné závěry, které se vztahují ke koncepci práce a ke stanoveným cílům.

B. Formální

Práce adekvátně využívá odbornou terminologii a vymezuje hlavní pojmy. S předkládanými informacemi autorka pracuje kriticky jen v náznaku; ačkoliv autorka využívá informace z různých zdrojů, neprokazuje zcela schopnosti jejich vlastního kritického zhodnocení.

Práce vykazuje standardní poznámkový aparát.

Text je soudržný, srozumitelný a argumentačně podložený.

Práce je poznamenána určitou stylistickou neobratností autorky, kterou se v textu ne vždy podařilo odstranit. Např. *Jelikož prozatím neexistuje český popis úrovně C1 (ani C2), není možné tam nahlédnout pro doporučení, které číslovky by na této úrovni měly být vyučovány.*

Největší frekvence chyb spočívá v nesprávném užití jmenného rodu, následovaném chybnou deklinací. (s. 82)

Stejně jako na nižších úrovních dominují chyby v dlouhých vokálech na špatných pozicích. (s. 99)

Přínos práce:

Práci považuji z hlediska tvůrčího přístupu studující za odpovídající standardům kladeným na magisterskou práci. Jak jsem uvedla výše v textu, za velmi kvalitní pokládám analýzu užití číslovek v učebních materiálech; pečlivě zpracovaná je korpusová sonda, i když s ohledem na malý počet výskytů vybraných číslovek je třeba ji pokládat pouze za orientační; předložené metodické materiály jsou nápadité a mohou poskytnout vodítko, jak k tématu ve výuce přistupovat.

Celkové hodnocení práce:

Práce odpovídá standardům kladeným na diplomové práce. Ráda ji proto doporučuji k obhajobě.

Jako vedoucí práce si dovoluji komentovat i její vznik. Ačkoliv práce z mého hlediska nepatří ke skvělým pracím, ráda bych ocenila diplomantčinu až urputnou snahu poprat se s tématem, které se ukázalo obtížnějším, než při zadávání předpokládala. I když se práce na základě konzultací rozrůstala do šířky, spíše než že by se některé její části prohloubily, což je patrné zvl. ve zpracování teoretického základu gramatické části, v níž se najdeme některé nepřesnosti a chyby, přesto ve finále vznikla práce, kterou pokládám v mnohém za zajímavou a přínosnou. V průběhu psaní práce autorka také bojovala s nepřesností vlastního vyjadřování, což se jí ve finální verzi také podařilo výrazně zlepšit, i když text obsahuje místa, nad jejichž formulací se čtenář pozastaví. Jako vedoucí práce se domnívám, že vznik textu diplomantku oborově výrazně posunul.

Návrh klasifikačního stupně: Práci doporučuji hodnotit známkou velmi dobře.

Další náměty pro obhajobu:

1. Jak jsem uvedla výše, autorka ve své práci nikterak nevymezuje k problematice významu číslovek, resp. jednotlivých jejich skupin pro cizince, ale ani k problematice morfo-syntaktické. Prosím, zda by v rámci obhajoby mohla uvést, zda může být akvizice číslovek na těchto dvou rovinách nějak komplikována a případné obtíže alespoň stručně naznačit.

